הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר הפלאה

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות שבועות

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות שבועות

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-שבועות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ה 5
הלכה ו 5
הלכה ח 5
הלכה ט 5
הלכה יא 6
הלכה יב 6
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ה 6
הלכה ו 6
הלכה טו 7
הלכה יז 7
פרק ג 7
הלכה א 7
הלכה ז 8
פרק ד 8
הלכה ה 8
הלכה ט 9
הלכה י 10
הלכה טז 10
הלכה יז 10
הלכה יט 10
הלכה כב 10
פרק ה 10
הלכה א 10
הלכה יח 11
הלכה יט 11
הלכה כב 11
פרק ו 11
הלכה א 11
הלכה ג 11
הלכה ד 11
הלכה ה 11
הלכה ו 11
הלכה ז 12
הלכה ח 12
הלכה י 12
הלכה יא 12
הלכה יב 12
הלכה יג 12
הלכה יד 12
הלכה יז 12
פרק ז 13
הלכה א 13
הלכה ט 13
הלכה י 13
פרק ח 13
הלכה א 13
הלכה ב 13
הלכה ה 13
הלכה ח 13
הלכה יב 13
פרק ט 14
הלכה א 14
הלכה ט 14
הלכה י 14
הלכה יא 15
הלכה יב 15
הלכה טו 15

הלכה יח 15
פרק י 15
הלכה א 15
הלכה ה 15
הלכה ו 15
הלכה טז 15
פרק יא 16
הלכה א 16
הלכה ג 16
הלכה ד 16
הלכה יג 16
הלכה יד 17
פרק יב 17
הלכה א 17
הלכה ג 18
הלכה ד 18
הלכה ו 19
הלכה ז 19
הלכה ח 19
הלכה ט 19
הלכה יב 20

פרק א

הלכה א

ארבעה מיני שבועות הן כו' עד שבועת שוא נחלק לארבעה מחלוקות עד וכן כל כיוצא בזה. פ' שבועת שתים (דף י"ט וכ"ה וכ"ו) :

כתב הראב"ד ז"ל שנשבע בדבר הידוע לשלשה שאינו כן כמו שנשבע עכ"ל: **ואני** אומר גם הר"ם מקוצי ז"ל כתב כן וגם אני תמהתי ואשתומם כשעה חדא דעולא הוא דאמרה בגמרא מתניתין דנשבע לשנות את הידוע לאדם כו' ואין חולק עליו. אבל כשדקדקתי בלשון ר"מ ז"ל הזה שכתב שנשבע על הדבר הידוע שאינו כן וברח מלשון המשנה ששנינו בה הידוע לאדם וגם ראיתי ר"י אלפס שהשמיט מן ההלכות דברי רבא הבינותי עומק וראיתי בקיאותו שנזהר להביא שאר הבבות כמו שהם פ' שבועות וכדמייתי מינייהו פ"ק דשבועות שתים ונזהר גם בזה משום דפליגי עלה בירושלמי דגרסינן פ' נדרים ופ' שבועות תניין רבי יעקב בר אחא בשם ר"י כל הידוע לשנים זו היא שבועת שוא לשלשה הרי היא שבועת שקר רבי אילא בשם ר"י אפילו ידוע לשנים ואחד בסוף העולם מכירו שבועתו שוא ע"כ, אלמא תרווייהו פליגי משמיה דר"י עלה דעולא ואין דבריו של אחד במקום שנים ואי עולא משמיה דנפשיה אמרה ה"ל תלמיד לגבי ר"י ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ולכך סתם דבריו בלשון חכמתו:

הלכה ה

השניה שנשבע על דבר ידוע שאין בו ספק וכו' עד כדי לצדק הדבר בשבועה. זו היא בירושלמי (דף ל"ד) :

הלכה ו

שלישית שנשבע עד אם היה בשוגג פטור מכלום. פרק שבועות תניין (דף כ"ז כ"ח) :

הלכה ח

שבועת הפקדון כיצד עד הנקראת שבועת הפקדון. פרק שבועת הפקדון (דף ל"ו) ומייתי לה פרק שבועות תניין (דף כ"ג) ולשון סיפרא (עמוד קע"ז) לפי שנאמר וכחש בה ונשבע על שקר למדנו עונש אזהרה מניין שנאמר ולא תכחשו ולא תשקרו מה ת"ל לפי שנאמר ונשבע על שקר למדנו עונש אזהרה מניין ת"ל ולא תשקרו:

הלכה ט

ומה הוא חייב על שבועת הפקדון עד הרי זה אנוס ופטור. בתורת כהנים ופרק שבועות תניין (דף כ"ה) ופרק שבועת הפקדון ופ' ד' מחוסרי כפרה (דף ט"ז) :

הלכה יא

א"כ היאך היא שגגת שבועת הפקדון עד שחייבין עליה קרבן. פ' שבועות תניין (דף ל"ז) :

הלכה יב

שבועת העדות עד הנקראת שבועת העדות. בתחלת פ' שבועת העדות:

וחייבין על שבועה כו'. **עד סוף הפרק**. בכריתות פ' ד' מחוסרי כפרה ובשבועות פרק שבועות תניין ופ' שבועת העדות במקצת ובתורת כהנים:

פרק ב

הלכה א

אחד הנשבע וכו' עד בין לחייבו קרבן. פרק שבועת תניין (דף כ"ט) :

הלכה ב

אחד הנשבע או שהשביעו אחר בשם המיוחד וכו' עד או כנוי מן הכנויין. כמו שביארנו פרק שבועת העדות (דף ל"ה) ובתורת כהנים:

כתב הראב"ד ז"ל לא נתחוור אצלי הדבר וכו': **ואני** אומר ברייתא היא שנויה בתורת כהנים פרשה כ"ה דקדושים תהיו לא תשבעו בשמי לשקר מה ת"ל לפי שנאמר לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא יכול אין לי חייבין אלא על שם המיוחד בלבד מניין לרבות את כל הכינויים ת"ל בשמי כל שם שיש לי וחללת את שם אלהיך אני ה' מלמד ששבועת שוא חלול ע"כ, ולמדו בתלמוד ערוך מכאן אזהרה לשבועת ביטוי בין לשעבר בין להבא לר"ע ריש פ' שבועות תניין (דף כ' ע"ב) דגרסינן התם ואף ר"י סבר לה להא דרבא דכי אתא רבין אר"י מבטא לא אוכל לך (שבועה) איסר לא אוכל לך שבועה כי אתא רב דימי אר"י אוכל ולא אוכל שקר ואזהרתיה מהכא ולא תשבעו בשמי לשקר אכלתי ולא אכלתי שוא ואזהרתיה מהכא לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כו' ושקלינן וטרינן עלה טובא עד דאסיקנא להדיא כשם שלוקה על שקר כך לוקה על שוא כו' עד ואבע"א כשם שמביא קרבן על שקר כך מביא קרבן על שוא ור"ע היא ע"כ. וידוע ששוגג מביא קרבן ומזיד לוקה וזה מחוור ומוסבר וכן מצאתי לר"מ ז"ל מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל:

הלכה ה

ולא שבועה בלבד עד לשון שבועה. פ"ק דנדרים (דף י') :

הלכה ו

וכן האומר לאו לאו כו' עד ובזרוע עזו. פ' שבועת העדות (דף ל"ו) :

וכן האומר מבטא כו' עד שפת חטים פת. שמה פ' שבועות תניין (דף כ') :

הלכה טו

מי שנשבע ואמר עד אלא על דעתנו. בנדרים פ' ד' נדרים (דף כ"ה) ובשבועות פרק שבועות תניין (דף כ"ט) :

הלכה יז

מי שנשבע והיה פיו ולבו שוין בשבועה כו'. וכן אם אמרו לו אחרים חזור בך עד סוף הפרק: כתב הראב"ד ז"ל דבר זה אינו מחוור וכו': **ואני** אומר אם אין מזדקקין לנדרו מצטערין לצערו ומרצין אותו בשעת איסורו וכבר הורה זקן וגדול הר"מ מקוצי אחריו מדעת רבותיו בעלי התוס' ז"ל כדבריו. ויש לי ראיה פ' שבועת הדיינין (דף ל"ט) דבעינן פיו ולבו שוין וכן משמע ממ"ש ר"י אלפס בהל' סוף גמ' מתני' דאחד דברים של עצמו ואחד דברים של אחרים בתר פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע. ועוד בפ' ואלו מותרין בנדרים גבי מתני' דסתם נדרים כו' ועוד פ' בתרא דהתם (דף פ"ז) גמרא מתני' דנדרה אשתו דאסיקא הלכתא תוך כ"ד כדבור דמי חוץ ממגדף ועובד ע"ז ומקדש ומגרש וה"נ אסיקא לה פ' יש נוחלין (דף קכ"ט) ונמצאו דברי ר"מ ז"ל נכונים:

פרק ג

הלכה א

כל הנשבע שבועה מד' מיני שבועות עד ושל שגגות פטור עליהן: כתב הראב"ד ז"ל לא הוצרכו חכמים לומר וכו': **ואני** אומר לא מזאת פסקה אלא מדגרסינן פרק שבועות תניין (דף כ"ו) גמ' מתני דאחד דברים של עצמו כו' לכל אשר יבטא האדם בשבועה פרט לאנוס וכו' ונעלם ממנו שנתעלמה ממנו שבועה יכול שנעלם ממנו חפץ כו' עד דאסיקנא פרט לאנוס כדרב כהנא ורב אסי כי הוו קיימי מקמיה דרב מר אמר שבועתא דהכי אמר רב ומר אמר שבועתא דהכי אמר רב כו' עד דא"ל אידך ואנא בשיקרא אשתבעי א"ל את לבך אנסך ובפ"ג דנדרים (דף כ"ה:) גרסינן היכי דמי נדרי שגגות כדרב כהנא ורב אסי כו' ועד הכא קרי להו שגגה והכא קרי להו אונס ש"מ דמינא חדא נינהו אלא כי לביה אנסיה קרי להו אונסין וכלשון ר"מ ז"ל בתחלת הענין שנשבע מתחלתו באונס וכי שגג קרי להו שגגות ומדאמרינן נמי כגון דרב כהנא ורב אסי כו' ש"מ דדומיא נינהו דהא בהדדי קתני ומפרש לכולהו פ"ד ותנן להדיא (דף כ"ז) נודרין להורגין ולחרמין כו' אלא ודאי דומיא נינהו כלומר זה וכיוצא בו וכלשון ר"מ ז"ל סוף כל הענין וגם כתב בתחלתו לפיכך נשבעין לחרמין כו' וכתב ג"כ שנשבע ונאנס מדמייתי עלה מעשה דאתא

ופסקיה מברא ומדמוכחינן להו מכל אשר יבטא האדם בשבועה הנאמר לגבי קרבן ש"מ למפטרינהו מקרבן מיתניא עיקר מתניתין ותני לה בלשון מותרים לומר דפטור ומותר דלא תימא כדאמרינן לגבי שבת פטור אבל אסור אי הוה תני להו בלשון פטורין ועוד דתנא תנא מותרין דשמעינן מינה דכ"ש דפטורין ואי הוה תנא פטורין לא הוה שמעינן מותרין מיניה עד דהוה מפרש לה ודרך התנא לקצר וה"נ מייתי לה בתורת כהנים ובזה עלו דברי ר"מ ז"ל על נכון וכן הסכים הר"ם מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוספות ז"ל:

שבועת של הבאי כיצד עד שבועות של שגגות כיצד עד וכן כל כיוצא בזה: כתב הראב"ד ז"ל שבועות שגגות שמותרין כגון שאמר לאשתו שבועה שלא אוכל היום ונזכר ששתה היום מותר לאכול שכבר נעלמה ממנו שבועה שהרי העלם שבועה וחפץ בידו וכו': **ואני** אומר הלשון קצר שהיה לו לסופר לכתוב ושכח ושתה ונזכר עתה ששתה. ומתוך הלשון משמע שהסופר מפי עצמו כתבו כי לא מצינו לא בגמרא בבלי ולא בירושלמי ולא בסיפרא ולא בסיפרי ותנאי השגגות לקרבן כבר סדרן ר"מ ז"ל יפה בהל' שגגות וגם בכאן כפי התלמוד פ"ד נדרים בסדר כמנהגו המשובח:

הלכה ז

א"כ איזו היא שגגת שבועת בטוי עד סוף הפרק. פ' שבועות תניין (דף כ"ז) :

פרק ד

הלכה ה

שבועה שלא אוכל היום עד שבועה שלא אוכל ככר וכו' עד שיאכל את כלה. כתב הראב"ד ז"ל תמה אני מה בין שלא אוכל לשלא אוכלנה וכו': **ואני** אומר לו שקל סדורו בדבריו במאזני צדק לצדקו במאמרו היה דנו לכף זכות, אבל מחוייב אני להודיע כי ר"מ ז"ל לא לחנם פזר פסקותיו וסמך סמיכותיו אלא להשמיענו דבר וענין בכל ענין וענין, ואתה פקח עיניך וראה כי מתחלת פסקתו היה חבירו מסרהב בו לאכול אצלו שהקדים לזה הדין מדבר בעדו בלא סירוב חבירו ואח"כ חיבר וסידר דין המסרהב בו חבירו ונשבע עליו ועתה סידר תפיסת הלשונות בין בזה ובין בזה בקצרה ואמר שאם נשבע מעצמו שלא יאכל ככר זה או שהיה מסרהב בו חבירו לאכול ככר זה ונשבע שלא יאכל אותו דלשון אותו שייך במה שצמצם לו חבירו ובמה שצמצם הוא מעצמו לעצמו ודינו שוה וסמך לדין הזה שלא אוכלנה לאותו דשייכי תרוייהו בדקדוק הלשון על מי שמסרהבין בו לאכול אותו הככר ונשבע ואמר לא אוכל אותו או לא אוכלנה ופסק כי מלת זה בנשבע מעצמו ומלת אותו בחבירו מסרהב בו לאכול שיעור שניהם בכזית כר"ע

פ' שבועות תניין (דף י"ט) אבל שלא אוכלנה דשייך במי שמסרהב בו חבירו שיאכל אותו ככר ונשבע שלא יאכלנה אינו חייב עד שיאכל כולה וכדאיתא התם להדיא ובזה נתרצה קושייתו ועלו דברי ר"מ ז"ל על נכון:

הלכה ט

שבועה שלא אוכל ככר זו וכו' וכן אם אמר שלא אוכל היום עד שאין שבועה חלה על שבועה: כתב הראב"ד ז"ל וגם זה שבוש הוא וכו': **ואני** אומר לבי מהסס לומר שהוקשה לו דבר זה או מטעם איסור מוסיף או מסברת איסור כולל שרצה לדמותו שאילו היה כן היה רומזו בלשונו וגם היו עליו כמה תשובות אלא ודאי מדעת הסברא בא להקשות עליו, ויש לי לתרץ כי כשאמר שבועה שלא אוכל היום על אותו הככר היה אומר אלא שלקח לשון התלמוד פ' שבועות תניין (דף כ"ז) וכבר כתבתי בסמוך שתפס בשבועתו אפילו כזית וכולה לאותו יום במשמע והשתא כי אמר שלא אוכלנה על כולה קאמר וכמו שדקדקתי בסמוך לגבי סירהוב חבירו ומשם תבין לזה, ועוד כי לפי דברי הראב"ד ז"ל מי שנשבע סתם שלא יאכל או שלא יאכלנה יאסר לעולם וזה הדבר ראיתי גאונים וגדולים מסכימים מה שאינו כן אלא לאותו יום או אותה שעה שהנדר מוכיח עליה ואפילו המחמירים היו אומרים ל' יום דומיא דנזיר ולא הודו להם שאמרו שאני נזיר דגלי ביה קרא הא לא גלי בתר הוכחה אזלינן, וכן משמע בתוספתא דב"ק דתניא מי שנשבע או נדר שישא אשה או שיקנה בית או שיצא בשיירא אין מחייבין אותו לישא ולקנות ולא לצאת מיד עד שימצא דבר הגון לו ומעשה באשה שנדרה שכל מי שיתבע אותה תנשא לו וקפצו עליה אנשים שאינם מהוגנים לה ואמרו חכמים לא נתכוונה זו אלא לכל מי שיתבע אותה מן ההגונים וכן כל כיוצא בזה עד כאן, וכ"כ הר"מ ז"ל מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל וכ"ש שלא יאסר לעולם, ויש לי ראיה לזה פ' קורדיקוס (גיטין ע"ה) גמרא מתני' דה"ז גיטך ע"מ שתשמשי כו' דפליגי רבנן ורשב"ג ושקלינן וטרינן ואקשינן עלה בגמרא ואסקה רבא כאן בסתם כאן במפרש והדר רב אשי ואסקה ופליגי בין יום א' כו' ור"י אלפס הביא בהלכותיו שתי דעות יש מי שסובר כרבא ויש מי שסובר כרב אשי ומוכחא שם הסוגיא להדיא כי סתם אינו אלא יום אחד התבונן כי ר"מ ז"ל לא כתב דבריו אלא מן התלמוד אא"כ ביארו וכי זה הדבר דלה מבור עמוק פ' שבועות תניין גמרא מתני' דשבועות שלא אוכל ככר שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת וזו היא שבועת בטוי האמורה בתורה ואמרינן עלה בגמרא למה לי למתני שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכלנה ומהדרינן הא קמ"ל טעמא דאמר שלא אוכל והדר שלא אוכלנה אבל אמר שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל מיחייב תרתי כדרבא

דאמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו כיון שאכל ממנה כזית חייב שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה ע"כ. ואי ס"ד דבשלא אוכלנה מיחייב תרתי למה לי לאפוכה לפלוג וליתני בדידה טעמא בשלא אמר היום אבל אם אמר שלא אוכל ככר זו היום וחזר ואמר שלא אוכלנה מיחייב תרתי אלא ודאי דברי ר"מ ז"ל עיקר:

הלכה י

אבל אם נשבע על הככר שלא יאכלנה וכו' עד וכן הנשבע שלא יאכל עשר עד ותשע: כתב הראב"ד ז"ל בספרים שלנו אמר וכו': **ואני** אומר גם בספרו של ר"מ ז"ל ושלנו בכל ספרד וספרי רבותינו בעלי התוס' ובכל הנוסחאות שבדקתי בזמני כך היא פ' שבועות תניין (דף כ"ט) סוף גמ' מתני' דשבועה שלא אוכל ככר זו גם בחבור ר"מ ז"ל כך מצאתיו, אמנם בספר החבור שהגיע ליד הראב"ד ז"ל ט"ס היה:

הלכה טז

שבועה שלא אוכל ככר זו הגדולה עד במזיד חייב: כתב הראב"ד ז"ל בנוסחא שלנו פטור עכ"ל: **ואני** אומר מחלוקת ישנה היא זו בספרים המדוייקים הראשונים והאחרונים בין רש"י ורבותינו בעלי התוס' ז"ל פרק שבועות תניין וכן מצאנו שנתקן:

הלכה יז

אכל את הקטנה כו' עד וכן אם תלאן זו בזו כו' עד בזדון חייב: כתב הראב"ד ז"ל בנוסחא שלנו דילן פטור עכ"ל: **ואני** אומר גם זו מחלוקת ישנה בין הספרים ורבותינו בעלי התוספות ז"ל פרק שבועות תניין גמ' מתני' דשבועה שלא אוכל ככר זו כו':

הלכה יט

הראשונה בזדון כו' עד משעת שבועה. פ' שבועות תניין:

כתב הראב"ד ז"ל כללו של דבר וכו': **ואני** אומר אין לי עסק בכלל הזה ולא בפירושים הואיל ואין בו השגה על ר"מ ז"ל:

הלכה כב

מי שאמר לחבירו שבועה עד סוף הפרק. מס' נדרים פ' ואלו מותרין (דף י"ז:) :

פרק ה

הלכה א

מי שנשבע שזרק איש פלוני עד חייב משום שבועת בטוי. הכל פרק שבועות ותחלת הפרק מייתי נמי פרק ארבעה שומרין (דף מ"ט) מ"ט) :

הלכה יח
נשבע שלא לאכול מצה כו' עד שנה או שנתים. בירושלמי פ' שבועת תניין (דף כ"ז שם) והביאו ר"י אלפס בהלכות סוף פסחים:

הלכה יט
נשבע שהניח תפילין עד וכן כל כיוצא בזה. פ' שבועות תניין:

הלכה כב
דבר ידוע אצל החכמים כו' עד סוף הפרק. זה חיבר בפלפולו מלשון הירושלמי דמס' נדרים ושבועות שכתבתי בתחלת אלו ההלכות במימרא דרבא פ' שבועת תניין (דף כ"ט) :

פרק ו

הלכה א
מי שנשבע שבועת ביטוי עד הנקרא היתר שבועות. תחלתו בנדרים פ' ארבעה נדרים (דף כ"א) וסופו בבכורות ס"פ כל פסולי המוקדשין (דף ל"ו) :
ודבר זה אין לו עיקר כלל כו' עד וחזר בו חכם מתיר לו. פ"ק דחגיגה (דף י') ופ"ק דנדרים ובמס' נזיר ר"פ הכותים (דף ס"ב) :

הלכה ג
ואין אדם רשאי להתיר שבועת עצמו עד אלא מדעת רבו. פ' בתרא דנדרים (דף פ"א) :

הלכה ד
זה הנשבע הוא שיבא לפני חכם להתיר לו עד להתיר לו נדרי אשתו: כתב הראב"ד ז"ל פירוש שלא מדרך חרטה עכ"ל: **ואני** אומר כבר נתחבטו בזה ראשונים ואחרונים פ"ק דמס' נדרים (דף ח') ולכולם יש פנים וכולם דברי אלהים חיים אך דברי ר"מ ז"ל אין צריכין פירושים כי יפה פירש הדברים:

הלכה ה
כיצד מתירין יבא הנשבע לחכם כו' עד אלא לשון היתר ומחילה. בנדרים פרק נערה המאורסה (דף ע"א) ופרק ארבעה נדרים (דף כ"ב) ובמס' בכורות פרק על אלו מומין (דף מ"ה) ופרק כל פסולי המוקדשין (דף ל"ו) ובגיטין פרק השולח (דף ל"ה) :

הלכה ו
הקרובים כשרים עד דין ההיתר. פרק נערה המאורסה ובירושלמי:
לפיכך נשאלין לשבועות ולנדרים וכו' עד והיא צורך השבת. שלהי מסכת שבת (דף קנ"ז) ובמס' נדרים פרק נערה המאורסה (דף ע"ז) :

הלכה ז

ראובן שהשביע לשמעון עד ולפיכך יהנה לו. במס' נדרים פרק ר' אליעזר (דף ס"ה) :

הלכה ח

אחד הנשבע בינו לבין עצמו עד ומתירין לו. במסכת ערכין פרק שום היתומים (דף כ"ג) ובגיטין פ' השולח (דף ל"ו) ובמסכת נדרים פ' ארבעה נדרים (דף כ"ב) :

על דעת רבים עד שלא יהנה מהם מהם: כתב הראב"ד ז"ל יש כאן לשון אחר וכו': **ואני** אומר גם הלשונות גם הנוסחאות רבות והסברות שונות בכמה מקומות במס' ערכין פרק שום היתומים ובמסכת בכורות פרק אלו מומין ובנדרים פרק ארבעה נדרים ובמסכת גיטין פרק השולח ובמכות פרק הלוקין אמנם מ"ש ר"מ ז"ל אין בו תפיסה וכעובדא דההוא מקרי דרדקי דלא אשתכח דדאיק כוותיה וכפי מה שקיבל מרבותיו:

הלכה י

מי שלא נשבע ולא ניחם עד הרי זה יקיים שבועתו. תחלתו הסכמת הגאונים ז"ל ותשובתה וסופו פרק ד' נדרים (דף כ"א וכ"ב) :

הלכה יא

כיצד נשבע שיגרש עד בכל זה אין מתירין לו. במסכת נדרים ופ' ר"א (דף ס"ד ס"ה ס"ו) :

הלכה יב

אין פותחין בנולד וכו' עד אבל אם ניחם כו' עד וכן כל כיוצא בזה. כתב הראב"ד ז"ל נולד שאמרו אין פותחין בו בנולד שאינו מצוי וכו': **ואני** אומר גם את זה כתב יפה ר"מ ז"ל בכתב הנשתוון במס' נדרים פ' ר"א והרוצה לסבור ולפרש הרשות בידו וכ"ש גדול ורב כמו הרב ראב"ד ז"ל והרוצה לדקדק יעיין במקומו:

הלכה יג

מי שנשבע על דבר וכו' עד נשאל על הראשון. פ' שבועות תניין (דף כ"ז) ובירושלמי:

הלכה יד

נשבע שלא ידבר עד וכן כל כיוצא בזה. במס' נדרים פ' ואלו נדרים (דף צ') :

הלכה יז

שבועה שלא אוכל היום עד סוף הפרק. פ' שבועות תניין (דף כ"ח) :

פרק ז

הלכה א
התובע חבירו בממון כו' עד בין בזדון בין בשגגה כמו שביארנו. הכל פ' שבועת הפקדון ומפוזרות בכמה מקומות:

הלכה ט
כפר ונשבע ארבע פעמים עד על כל שבועה ושבועה. פרק שבועת הפקדון (דף ל"ו) ופרק הגוזל עצים (דף ק"ו) :

הלכה י
היו חמשה תובעים כו' עד סוף הפרק. פ' שבועת הפקדון ופ' מרובה (דף ס"ג) ופ' הגוזל עצים:

פרק ח

הלכה א
הגונב שורו של חבירו עד והוא טבח. פרק שבועת הפקדון (דף ל"ו:) :

הלכה ב
וכן האומר לחבירו המית שורך כו' עד ופגם על פי עצמו. פרק שבועת הפקדון ובכתובות פ' נערה שנתפתתה (דף מ"ב:) :

וכן האומר לחבירו גנבת כו' עד שאילו הודה חייב לשלם. פ' שבועת הפקדון ופרק הגוזל עצים (דף ק"ח:) :

הלכה ה
נתן שורו לש"ח עד ולא הוציא שבועה מפיו. מס' שבועות (דף מ"ט) :

הלכה ח
הגונב שור חבירו כו' עד שהרי נשבע על שקר. פ' הגוזל עצים (דף ק"ה) :

הלכה יב
מי שהיה חייב ממון לשני שותפין כו' עד סוף הפרק. פ' שבועת הפקדון (דף ל"ז) ובירושלמי ור"י אלפס ז"ל הביאו שם בהלכות:

פרק ט

הלכה א

התובע עדיו להעיד עד הרי אלו פטורין משבועת העדות. פ' שבועת העדות (דף ל"א ל"ב) ופ' שבועת הפקדון (דף ל"ז) ובירושלמי:

הלכה ט

אין העדים חייבין כו' עד בשבועה בפני עצמו. פ' שבועת העדות (דף ל"ה) ובערכין פ' השג יד (דף י"ח) :

אבל אם אמר משביע אני כל העומדין כו' עד שהרי ייחדם בכלל אחרים. פ' שבועת העדות:

הלכה י

וכן אמר לעדים בואו והעידו לי כו' עד לא ענו אמן אינן חייבין: כתב הראב"ד ז"ל המחבר הזה שנה משנתו כר' מאיר וכו': **ואני** אומר תמה אני אם הדבר הזה יצא מפיו של רבינו הראב"ד ז"ל כי משנת ר"מ במחלוקת חכמים בפרק שבועת העדות לא נמצא על זה אלא על משנה ראשונה ואותה כבר פסקה ר"מ תחלת זה הפרק וכדאוקימנא בדון מינה ומינה פליגי דילפינן לה משבועת הפקדון ואדרבה סתמא נשנית וכלשון ר"מ ז"ל דתנן עמד בבית הכנסת ואמר משביע אני עליכם אם אתם יודעין לי עדות שתבאו ותעידוני הרי אלו פטורין עד שיהיה מתכוין להם ובגמרא אמר שמואל ואפילו עדיו ביניהם ואקשינן פשיטא ומהדרינן לא צריכא דחווי עלייהו ויש גורסין דקאי גבייהו מהו דתימא כיון דחווי עלייהו כמאן דאמר להו דמי קמ"ל תניא נמי הכי כו' עד ייחד עדיו, דוק השתא דשיטתא דתלמודא בבהכ"נ מיירי וכן כתב בעל הערוך מתשובת הגאונים ז"ל ודוק מינה נמי דשיילינהו מעיקרא ואמרו ליה לא מדתנן עד שיתכוין להם דאם לא כן מאי מתכוין ולישנא דגמרא לא אתי שפיר אלא בהכי דאשבעינהו בבית הכנסת והן שומעין דהא בדקאי גבייהו פרקינן ליה וכסברת ר"מ ז"ל ומה שהזכיר ב"ד מפורש בירושלמי פ' שבועת העדות אסתמא דמתניתין שכתבתי דגרסינן עלה נפש מה ת"ל מה להלן מפי עצמן אף כאן מפי עצמן ומה כאן מפי אחרים אף להלן מפי אחרים ר"מ אומר גזירה שוה מה פי עצמן שנאמר להלן חוץ לב"ד אף מפי עצמן שנאמר כאן חוץ לב"ד ורבנן דרשי ג"ש דאמור בה מה מפי אחרים שנאמר להלן בב"ד אף מפי אחרים שנאמר כאן בב"ד ע"כ. ודכוותה איתא בשבועת הפקדון על פלוגתא דר"מ ורבנן, למדנו להדיא מזה דירושלמי דבעינן בפני ב"ד וכלשון ר"מ ז"ל שכתב כאן ותחלת הפרק כחכמים

דר"מ וכפירה שכתב בשם הראב"ד ז"ל לא הוזכרה כאן כלל אלא שבועה בלבד ולשון אמן אין צריך לפרש שכבר הוא מפורש במשנה ובתלמוד בכמה מקומות במשנה פ' שבועת העדות משביעני ואמר אמן חייב אלמא בעינן שיקבל עליו המקבל באמן. ועתה בוא וראה איך אוכל להאמין שיצא זה הלשון מפי רבינו הראב"ד ז"ל אחר אלו הראיות הברורות הפשוטות וידעתי שהיה בקי בבבלי ובירושלמי וכל רז לא אנס ליה:

הלכה יא

אחד המשביע עדיו עד כמו שביארנו. פ' שבועת העדות (דף ל"ה) :

הלכה יב

ואין העדים חייבין עד וכדין שבועת בטוי. מקצתו פ' שבועת הדיינין (דף ל"ט) ושאר פירקי שבועות בכללם שכלל הוא ז"ל כדרך המחברים:

הלכה טו

משביע אני עליכם אם לא תבאו ותעידו עד כמו שביארנו בשבועת הפקדון. פ' שבועת העדות (דף ל"ג) :

הלכה יח

הנשבע לחבירו שהוא יודע לו עד סוף הפרק. פ' שבועת תניין (דף כ"ה) :

פרק י

הלכה א

היו עדיו או אחד מהם כו' עד בהלכות נערה וכן כל כיוצא בזה. פ' שבועת העדות (דף ל"ב) :

הלכה ה

היה עד אחד והשביעו כו' עד מחייב ממון. פ' שבועת העדות ומייתי לה פ' הגוזל עצים (דף ק"ה) :

הלכה ו

תבע את שני עדיו עד אחר שמתו נשותיהן חייבין בשבועת העדות. הכל פ' שבועת העדות:

הלכה טז

התובע את העדים שיעידו לו כו' עד בד"א בשענה אמן כו' עד שישביעם בב"ד ויכפרו שם בב"ד: כתב הראב"ד ז"ל הא לא כר"מ ולא כרבנן וכו': **ואני** אומר כבר כתבתי תשובה מספקת וממנה תראה גדולת ר"מ ז"ל:

פרק יא

הלכה א

כשם ששבועת שוא כו' עד אלא האחד ברוך הוא. זה מכלל המצות וענין העקירה מפורש פ' ד' מיתות (דף ס"ג) ובכמה מקומות בתלמוד ומקשה מיניה להדיא:

הלכה ג

ומותר לאדם להשבע כו' עד משפטי צדקך. פ"ק דנדרים (דף ח') :

הלכה ד

שבועה זו שמשביעין הדיינין כו' עד ונשבע בלה"ק כמו שביארנו. הכל פ' שבועת הדיינין (דף ל"ח ל"ט):

הלכה יג

אין בין שבועת היסת לשבועת הדיינין וכו' עד לאיים עליו: כתב הראב"ד ז"ל אבל משביעין אותו בשם או בכנוי כו' כדי שלא יהא העולם חרב כו': **ואני** אומר כבר רבו הדעות של רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל בענין זה פ' שבועת הדיינין (דף מ"א) בשמעתין דמאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן כו' ונתחבטו בה עד שהרב רבי נתן בעל הערוך ז"ל כתב בו ענין מאויים הרבה שנהגו להביא בבית הכנסת מטה ועליה נאד מלאה רוח ומניחין אותו שם ואומרים לו ראה שאין אדם אלא כזה הנוד שעושין בו נקב להוציא הרוח ונשאר גולם וכן עושין לפניו והרבה ענינים אחרים יש בזה אבל מ"ש ר"מ ז"ל הוא על פי התלמוד ר"פ שבועת הדיינין (דף ל"ח:) דגרסינן היכי משבעינן ליה וכו' ושקלינן וטרינן עד דאסיקנא אפילו תימא רבנן דאמרי בכינוי נפקא מינה לאנקוטי חפצא בידיה והכין סלקא הלכתא התם להדיא וכן כתב ר"י אלפס ז"ל. ומ"ש שנהגו הוא מכתב רבינו סעדיה גאון ז"ל ולדידיה הוה קשיא לי אמאי לא חשיב האי מלתא כי מני שאר מילי בההיא שמעתא דמאי איכא בין שבועה דאורייתא כו' שהזכרתי, ויש לי לומר דהתם לא בפלוגתא דשבועה גופה קא מיירי אלא במאי דשייך בה כגון אפוכי שבועה ומיחת לנכסיה וכיוצא בהן ואותם כבר חברם ז"ל פ"א דהל' טוען ונטען. ותו הוה קשיא לי מההיא דאמרינן פ' ד' נדרים (דף כ"ה) גבי קניא דרבא כו' עד א"ל נקוט האי קניא ואנקוט ספרא דאורייתא כו' דמשמע מינה להדיא דאיכא נקיטת חפץ בשבועת היסת דהא התם בהכי מיירי דהוה כופר בכל. ויש לי לומר דההוא רמאה הוה ולא חוויי ליה דבעו למיעבד לפנים משורת הדין הוא דבעא ואע"פ שראיתי כבר תירוצים אחרים לא רציתי להאריך כי די לי בזה ונכון הוא:

הלכה יד

הדיינין שהשביעו הנשבע כו' עד ואע"פ שהוא מזיד כו' עד אם יש ב"ד כמו שבארנו: כתב הראב"ד ז"ל אחר שתיקנו הגאונים ז"ל וכו': **ואני** אומר דברי ר"מ ז"ל על דרך התלמוד פ' שבועת הדיינין ופרק הזהב וכמה מקומות הם מחוברים לו. ומ"ש הראב"ד ז"ל אין צריך חיזוק וגם ר"מ ז"ל ביארו בכאן ובשאר ההלכות הסדורות לו וחיבר כל דבר במקומו:

פרק יב

הלכה א

אע"פ שלוקה הנשבע כו' עד שהוא גדול מכל העונות: כתב הראב"ד ז"ל והרי אמרו על שבועת שוא ועל כיוצא בזה ב"ד של מעלה אין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין אותו ומנקין אותו והרי חייבי מיתות ב"ד מתודין ומתכפר להם ומלקות תחת מיתה עומדת עכ"ל: **ואני** אומר גם מזה אני תמה אם יצא מפי הראב"ד ז"ל מכמה טעמי. חדא כי ר"מ ז"ל כתב בלשונו המדוייק שנאמר ונקה לא ינקה אין לזה נקיון מדין שמים עד שיפרע ממנו על השם הגדול שחילל עכ"ל, והוא מפורש ר"פ שבועות תניין (דף כ"א) וריש פ' שבועות הדיינין (דף ל"ט) בחומרות שמזכיר שם, ועוד דבהדיא חזינן תלמודא ר"פ שבועת הפקדון (דף ל"ז) דמקשי ת"ש לא אם אמרת בשבועת הפקדון שכן אינו לוקה תאמר בנזיר טמא שהוא לוקה ופרקינן מאי אינו לוקה אינו נפטר במלקות וההיא דמלקין אותו ומנקין אותו לגבי ד' שבועות שוא בלחוד אוקמוה להדיא ר"פ שבועות תניין. ועוד שהרי ר"פ הלוקין (דף י"ג) מייתי פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע דתניא אחד חייבי כריתות ואחד חייבי מיתות ב"ד ישנן בכלל מלקות ארבעים דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר חייבי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה אין ב"ד של מעלה מוחלין להם חייבי מיתות ב"ד אינן בכלל מלקות שאם עשו תשובה אין ב"ד של מטה מוחלין להם ע"כ. וקי"ל הלכה כר"ע וכתב הר"מ ז"ל פי"א דהלכות איסורי ביאה ולא כתב עליו הראב"ד שם כלום. ואחרי זאת איך אוכל להאמין שיצא מפה קדוש שחייבי מיתות ב"ד מתודין ומתכפר להם במלקות בלא מיתה ואם אמרו מלקות במקום מיתה עומדת היינו לתלות אבל לא להפטר ממיתה וכ"ש בשבועה החמורה כמ"ש ר"מ ז"ל ויותר מהמה ר"פ שבועת הדיינין וגם אמרו בסיפרי כהנה וכהנה וכן כתב הר"מ מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל:

הלכה ג

מי שנשבע בשמים ובארץ וכיוצא בהן וכו' עד אין שבועה זו שבועה: כתב הראב"ד ז"ל ליחייב עליה קרבן ומלקות עכ"ל: **ואני** אומר אלו הדברים דעות וסברות הם אך לשון שכתב ר"מ ז"ל תלמוד ערוך הוא פרק שבועת העדות (דף ל"ה) וכלשונו הסכים הר"מ ז"ל מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל ולישנא נמי הכי משמע:

וכן הנשבע בנביא מן הנביאים כו' עד אין זו שבועה וכו' עד ומתירין להם: כתב הראב"ד ז"ל באמת צריכין שאלה לחכם ועובר משום בל יחל עכ"ל: **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא כי יש מדמין זה לנשבע בשמים ובארץ השנוי פרק שבועת העדות (דף ל"ה) ויש מדמין אותו לנשבע בתורה השנוי בנדרים פרק ואלו מותרין (דף י"ד) . ולי נראה כדברי ר"מ ז"ל ומדמינן ליה לנדר במומי דאמרינן בה פ' ארבעה נדרים לא אמר כלום ופירשו רבותינו בעלי התוספות לא אמר כלום כל עיקר דאפילו כנויי שבועה ונדר ליתיה. אבל מאיימין העם מדברי הגאונים ז"ל מידי דהוה אעם הארץ פ' ואלו מותרין:

הלכה ד

בד"א בשאר כתבי הקדש וכו' עד כדי שלא ינהגו קלות בשבועות: כתב הראב"ד ז"ל כמה אני תמה על המחבר הזה מה ראה לחלק וכו' עד ככתוב בה הרי זה אסור ככתוב בה כלומר שהם מקודשים על ידי אדם וכונתו לקדושה עכ"ל: **ואני** אומר גם אני כך הייתי סבור תחלה וחילי דידי משום דתניא בנדרים ר"פ ואלו מותרין (דף י"ד) על מתניתין דהאומר לאשתו הרי את כאימא כו' דגרסינן התם תניא הנודר בתורה לא אמר כלום כו' עד דמסיק לה ומחלק הא דמנחא אארעא הא דנקיט לה בידיה והייתי נבהל גם על רבותינו בעלי התוס' ז"ל שפירשוה בנשבע וגם דימו נביאים וכתובים לשמים וארץ כר"מ ז"ל עד אשר עיינתי עיון יפה הייתי סומך על הראשונים ז"ל ועל רבותינו נ"ע וראיתי שאין מזכיר באותה ברייתא ולא בסוגיא שלה שום זכר מדברי הגמ' כלל אלא ברייתא בפני עצמה היא ודין חדש הוא וכ"כ ר"מ ז"ל פ"א מהל' נדרים וכבר כתבתי לך שם די. ועוד תרתי בלבי וראיתי שם דבסוגיין דבסמוך גמרא מתני' דקונם שאני ישן כו' דשקיל וטרי עלה ה"ד אילימא כדקתני שאני ישן מי הוי נדרא והתניא חומר בשבועות מבנדרים כו' והדר תו מותיב ליה מדאמר ר"י שבועה שלא אישן ג' ימים אלמא שבועות ונדרים כי הדדי נינהו וכן מצאתי שוב לגדולים וגאונים נ"ע שהסכימו בהן להשוותן בזה מטעם זה שמצינו בהרבה מקומות בתלמוד וחזרתי בי ותירצתי ואמרתי מה שתמה על ר"מ ז"ל למה חילק בין תורה לשאר כתבי הקודש רוב הנוסחאות ספרדיות מדויקות גורסות פ' בני העיר מניחין תורה על גבי נביאים ונביאים על כתובים אבל לא נביאים ע"ג תורה ולא

כתובים ע"ג נביאים ע"כ. אלמא משמע שיש מעלה ומדרגה ביניהן וההיא דפ' כל כתבי הקדש שאני משום דקתני בה כל ולשון כתבי אבל הכא קתני הנודר בתורה דמשמע בתורה דוקא ועוד דהא קמן ר"פ כל כתבי אע"ג דקתני כל וכתבי פליגי בה בגמרא רב הונא ור"ח ומשמע כולה סוגיין דאיכא בינייהו מידי וטעמא דהצלה וגניזה משום חשש בזיון אוקימנא התם ובכך עלו דברי ר"מ ז"ל ודברי רבותינו בעלי התוס' ז"ל נכונים:

הלכה ו

עבד שנשבע כו' עד ונמצא זה כמו שנשבע על אחר: כתב הראב"ד ז"ל פי' אם נשבע וכו' אבל אם נדר צריך שיאמר לו רבו שתה עכ"ל: **ואני** אומר מ"ש ר"מ ז"ל הוא מפורש במס' נזיר פ' הכותים (דף ס"ב) וכמסקנא דאביי לגבי נדרים דאסיק א"צ לכפותו כו' וי"ס שמכנין אותה לרבא. ומ"ש הראב"ד בפירושו פירש יפה לפי המסקנא האחרת דשייכא בשבועה אבל כבר כתבתי למעלה בסמוך שדין הנדרים והשבועות שוה חוץ מאותן הדברים שפורט התלמוד מה בין נדרים לשבועות כו'. ומ"ש עוד חילוק מענין שתיה היא סברא מובנת מלשון הגמ' שם וכבר כתבתי כמה פעמים כי ר"מ ז"ל לא חשש רק לחבר מה שמפורש בתלמוד ומפרש"י שהרי הוא העבד אחר שנדר או נשבע כמקודם לכן וכ"כ הרמב"ן ז"ל בהלכותיו ומעתה אפילו אמירה א"צ. ומ"ש הראב"ד ז"ל בזה הוא הירושלמי דנזיר דגרסינן כפאו לדבר אחד מהו שיכוף אותו לכל הדברים באנו למחלוקת ר"מ ור' יוסי עבר מכנגד פניו ר"מ אומר לא ישתה ר"י אומר ישתה ושייליה מה אנן קיימין אם באומר בין בפני בין שלא בפני שתה אוף ר"מ מודה אם באומר בפני שתה שלא בפני אל תשתה אוף רבי יוסי מודה אלא כי אנן קיימין באומר שתה ר"מ אומר כאומר בפני שתה ושלא בפני אל תשתה ור' יוסי אומר כאומר בין בפני בין שלא בפני שתה ע"כ. וקי"ל כר' יוסי. אבל ר"מ ז"ל לא חשש בזה לפי שלא נאמר אלא לענין נזירות אבל לגבי נדרים ושבועות לא:

הלכה ז

קטנים שנשבעו עד שלא להקל ראש בשבועות. מס' נדה פ' יוצא דופן (דף מ"ה מ"ו) ושאר האזהרות מדברי הגאונים ז"ל:

הלכה ח

צריך להזהר עד ועל מלמדי תינוקות. פ' מי שאמר הריני נזיר והשאר מדברי הגאונים ז"ל:

הלכה ט

השומע הזכרת השם מפי חבירו עד שלא יזכירנו לבטלה. פ"ק דנדרים (דף ז') ופ"ק דתמורה (דף ד') :

לפיכך אם טעה הלשון עד כדי שלא יזכר לבטלה. זה מפורש בירושלמי דברכות וגם במקומות רבות מן הירושלמי:

הלכה יב

אע"פ שמותר להשאל כו' עד עושה אלה לא ימוט לעולם: כתב הראב"ד ז"ל דוקא בשבועה שנשבע להרע לעצמו כו': **ואני** אומר הראב"ד ז"ל סמך על סברתו בפירוש אותו מימרא ס"פ הנודר מן הירק (דף נ"ט) וכמה מקומות וגם מקצת המפרשים ז"ל אמרו כן אבל ר"מ ז"ל סמך על מעשה דריב"ל דמעשה רב בכ"מ גם בפ' נערה המאורסה (דף ע"ז) גרסינן אמר ליה רבא לר"נ חזי מר הדין מדרבנן דאתא ממערבא איזקיקו ליה רבנן לבריה דרב הונא בר אבא ושרו ליה נדריה ואמרו ליה זיל בעי רחמי על נפשך דחטית כו' ותניא סוף אלו מותרין (דף כ') אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות כו' וכן דורש בירושלמי מוקש אדם ילע קדש כו' וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו ובהכי מוקמינן ההיא דר' נתן דאמרה במי שמתייירא שמא לא יוכל לעמוד ושמא יעבור ויכשל וכ"כ בה ר"מ ז"ל סוף הל' נדרים וכ"כ הר"ם ז"ל מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל: